

ликі політичні й господарські проблеми заплутували вузол непорозумінь, але й дрібні пограничні спори (справа Тешинського Шлеська і Яворини) поглиблювали розбіжності між сусідами.

Довгі часи Польща й Чехословаччина як близькі сусіди правувалися „за межу“, та за тими сусідськими непорозуміннями крилися глибші причини. Польські політики не могли перетравити й переболіти того, що Чехословаччина аклюоченням в свій організм Прикарпатської Русі відділила Польщу від ідейно й етнічно спорідненої з нею Мадярщини. Знову чеські політичні діячі, аберігуючи прикметне собі становиче Пилата, все таки не допускали думки про остаточне й беззастережне приєднання Східної Галичини до Польщі, а тим самим че вірили вояни у відмежування Чехословаччини від звязку з Великою Україною. Повага знищила польські мрії про безпосереднє сусідство з Мадярщиною та звязки з Югославією й Албією, а Варшава завдала Чехословаччині ще болючіший удар, — поглинавши у Карпатах неперехідну запову чехословачському промислові на великих зарплатках європейського Сходу.

В таких умовах ніщо не могло ворожити можливості скорого порозуміння між сусідніми республіками. В таких умовах жагуче бажання Польщі дійти до порозуміння з Чехословаччиною ще в р. 1921 (переговори польського посла Пільни і відповідні в Празі мін. Скірмунта) воясім природно не могло увінчатися бажаним вислідом.

До тогож і проблема безпеки, під теперішню пору болючо актуальна, різно представляється в обох республіках. Головини своїм фронтом Чехословаччина звертається проти Мадярщини, якаючись там реставрації габсбурзької династії і звязаного з нею вибування все ще живих ревіндикаційних планів. З тією метою невислушаний Бенеш склеїв кулягаву малу антанту. Зновуж Польща, як згадаю, великими симпатіями обдаровує Мідтершину згідно з приніпмом: *Wegier — Polak dwa bratanki*. Другою журбою Чехословаччини є немируща дум-

ка про об'єднання нинішньої Австрії з Німеччиною. І тут Польща не тільки не є зацікавлена по лінії чехословачьких інтересів, але — навпаки — має протилежні інтереси. Бо оскільки Німеччина наситилась би приєднанням Австрії, остільки на якийсь час менше актуальною була би справа ревізії західних границь Польщі.

Якраз навпаки мається справа з Польщею, яка головних протилежностей має в Німеччині і СРСР. Котрий з цих противників в даній хвилі небезпечніший? — важко сказати. Фактом є, що Німеччина вже виставила свої ревіндикаційні домагання, а СРСР, поки-що зіймається иншими справами, та не не значить, що в доіганому моменті аналогічні вимоги до Польщі не будуть поставлені в далеко різкішій формі і конкретнішому змісті. Очевидно, польсько-чехословачький фронт у відношенні до СРСР є абсурдом. Дещо спільного можна би додати між Польщею й Чехословаччиною тільки супроти Німеччини. І на це головню звертає увагу польська преса, намагаючись у вимогах Німеччини супроти Польщі знайти об'єднуючий момент. Мовляв, агресивна політика Берліна, наступ на польські й чеські (?) границі, кандидатура Гінденбурга, теж другого президентського кандидата Маркса про конечність ревізії польських західних границь, зріст монархічних настроїв в Німеччині, піддажування основ версальського трактату і т. н., — все це головню загрожє Польщі, та за нею прийде на чергу і Чехословаччина.

Важко допустити, щоби отсі польські залякування з напереможною силою яваготили над тверезим світлоглядом Чехів. Не виключено, що відвідини Бенеша мають антиімещкий характер, чисто демонстраційний напередодні президентських виборів, одначе ледви чи можна з цього приводу снувати думки про спільність польсько-чехословачьких інтересів. Тут в першу чергу рішає географічне положення, а воно якраз не виправдує такої тісної спільности. Тоді, як поляки снуєть мрії про грошки

Подув пацифізму.

Сміливі проєкти нового французького кабінету.

Кайо — центром уваги. — Болюче місце фінансів. — Зайва витрата гроша. — Віра в загальноєвропейський ідеал.

Новий французький кабінет Пендлене, складений у критичний мент для Франції, поставив на перше місце справу фінансів. Це було природне, що саме вона спричинила упадок попереднього. А що такі справи, як економічна санация, треба вирішати більше негайно, як коли чисто політичні, які є вислідком боротьби ідей, то не диво, що вжито до цього й енергічного заступу.

Таким засобом є покликання в склад уряду особи Кайо, на якому зосереджується найбільша увага його найпакішійших прихильників та непонедняних ворогів. Кайо має славу одного з найкращих фінансистів і з огляду на цей факт Пендлене, як логічний математик, не хоче рахуватись з його досить непопулярною славою як патріота. Хто в силі у критичний мент спасти державний скарб чесними засобами, цей може легко заслужити собі славу патріота. Реформи, які пропонує Кайо, є на пртий погляд менше радикальні, ніж проєкти його попередника Клемантеля, а проте вони стануть предметом живішої виміни суперечних думок.

Фінансова реформа Кайо, якої повина картина стане для нас ясною щойно по оголошенні повного тексту його декларації, уже чині влучає в найбільше болючі місця фран-

цузької політики. Першусього Кайо хоче зирати на чужоземчизни потімчани, які заволають Францію у неї шораз ночіс догріти. Він хоче піти за мудрістю французької проповідки: „доїї рахунок — творять добрих читателів“. Рівноагу буджєту треба, на його думку, вложити при помочі вложеної Французем честоти: ошадности. Як найменше виточувати гроша на займрічч — ось головне гасло санаций.

Та що таке зайва витрати гроша? — це справа не зовсім ясна для всіх у Франції. І саме тут приходиться одна відповідь Кайо, яка безумовно схвалює велику частину французької суспільности, як уже хвилосе деякі чужі народи. Кайо хоче попинити потімчани із збожені держав подружених з Францією. З цим яже він обмеження буджєту на французьку армію та флоту. Кайо — зазятий пацифіст і вірить у можливість попинення війни шляхом порозуміння з ворожими державами. За цю ідею він упав з найвищою становища у державі на рівень засудженого зрадника, за неї довго терпів і її не вирікс. На тлі тижні перед вступленням до міністерського кабінету він поістив статтю про „Зєдинені Держави Європи“, в якій підкреслив вагу ідеї, висловленої в одній з проєктів проєкта Європа в парамінен-

на вербі. Чехи думають про зовсім реальні речі, про експорт авторів чеського промислу й імпорт польського сирівця. Та цей реальний, нефантастичний бік справи вляснить нам зміст торговельного договору після його оголошення.

В усій цій історії нас цікавить що инше, а саме відношення Чехів до української політичної еміграції, українського національного руху на Прикарпатській Русі і справа українського університету в Празі. Ще перед приїздом Бенеша до Варшави польська преса донесла,

що Чехи знаходяться у такій фазі, що вони готові примусити українську еміграцію вернутись до Польщі або виїхати до СРСР, а одночасно задумують зліквідувати український університет в Празі. який є кость в польським горлі. Ця справа вимагає окремого розгляду.

ПАВЛО ЛИСЯК.

Ненадійна стріча.

(спомин.)

З товаришем Степаном Крутім ми бачились в останнє ще в початках війни.

Була рання весна. Нас, воєнних втікачів з Галичини, які перебували по різних місцевостях Австрії, почала помаду ловити воєнна рука. Молох війни і ненажертий фронт вимагали шораз нового жиру. Зловж Карпат і верхами гір, — по цей і по той бік хребта, видас кроваво смуга босаої лінії, випиваючи немов апокаліптична бєстія море людської крові. У напрямку на північ безупинно снуили непероглядні кольони військ і валки обозів, а в етвомні поїзди день і ніч робили свою службу. Бо в Карпатах ішли титанічні бої між мільоновими арміями, що а божєвільним завзяттям і не вважючи на ніякі жертви зматились за перемогу одна над одною.

А в запіллю? Ніхтоб не повірив! Тиша, мир, безжурність, втіха життя і срий будєнь. Перші місяці воєнного похмілля минули. Війна стала повсюдною поваюю. Вже й почали буті сльідні перші позначки воєнного „доробєвчєвського“ доробу, а головню в упривілейованих націй небіжках Австрії — у Німців, Мадяр таї безсмертних синів Ізраїля. З першого похвату тоді вся ця братія влялась за безоглядну чистку пришедьшів зі Сходу, в першу-же чергу зрадників — Рутєнів, які хіба повинні вважати для себе найвищою почесною — холонув смерть у Карпатах. Для ко-

го? Для милосерної батьківщини таї доброзичливого монарха. Зате вони самі, ці упривілейовані — вибирали для себе кошту пайку. Нє вважючи на офіційальні патріотичний гомін, більшість із них воіла наживати добою в безпешім запіллю, ніж ризикувати своїм життям і здоров'ям у проклятих безвістях гірських хребтів та провалів.

Отже йшло все всюди лискавіцею таї ще серед невимовно гітучого настрою. Ледве хто побуз який місць, два, в кадровім вишколі, а вже його адытали у повний фронтоний ристунок і гнали на північ. Люде ставали цілком німими і тулими машинами. Відрвані від рідної землі, загнані в чуже і вороже середовище, без сотика в кишені, позбавлені навіть найменшої вістки про те, що діялось дома — вони немов призначені на заріз віші ждали, кожний зокрема, своєї черги. Де і кому пришло тоді на гадку цікавитись такими „далекими“ справами, як от, скажім: письменством, хоча би збіркою віршів... А прєшнь!...

Раз ми муштрувались на хвилєстїй горбовині південної Словаччини, в околиці Прєсбурга — тут, при самих виступах чудових Карпат, серед камінних виноградників, тоді цілком запустілих — вже не тямлю гаразд: в яку пору... Досить: наш лютий командант гримнув приказ „у роастрілїну!“ І ми немов стадо сїрих горобів схилюлись з місць таї ж прожогом у виноградники... Здалека чути дальший приказ: „Легай!“ І ми в туж мить ввали в борозди... Лежимо, лежимо... слухаємо, що воно далі буде, а наш командант немов би під землю пішов: ні слуху ні диху по нім. Зго-

дом виявилось, що за ним прибіг тоді ордонанс від наставника школи і наш командант, скинувши командування на найближшого з черги підстаршину, — сам побіг „до рапорту!“ А сарака — підстаршина не знав, що відіяти, і оставив нас усіх на місцях лігма.

Так ми і лежимо. А тут сонце підходить на полудне. В череві млють і повки мимохть зпліщуються: простягнути атомлені ноги таї хребет і горілиць до неба полежати, поірімати і забути на хвилину про теперішність... Бо підденне угорське сонце не таке, як наше — жарить здоровенно і навіть в зчмі опантов сугасти...

Я саме вжолобився в розігрітий камінний ріпєць виноградника, щоби ладно собі наплечник під голову підсунути, коли чую — хтось пішешепотом оаивається: „Товаришу!... дозволите?“

До мене майже на чєворах сунється округла, кремезна фігура і викарабкавшись на горбок коло моєї борозди — досить неузгарно лгас поруч у другій борозді — на яких два, три кроки поруч.

— „Хто це такий?“ — гадаю. Дєсь нїби і бачив цього воляку колись у житті, але в перший мент важко відгадати. Та певно, що не завважав у муравлищі товаришів зі старшинської школи.

А той неначе вгадуєчи мої міркування, продовжує...

— „Не тямте з Перєнішля, з гімназії?“ І починає досить живо, але немов зацукуючись, розскаувати різні подробиці з гімназійних часів, з яких виходить, що мій співрозмовник також з Перєнішля, ходив на кілька клас нижче, потім вєшталєсь дєсь по Німеччині, де

працював по котсьь якї фізиках як звичайний робітник і там його захопила війна. Тепер він тут, але цілком самітний, бо з ніким близьше незнайомий. Зовсім прибитий тия, що з хати ніякісьньої вістки не має. Його мати дєсь біля Мєстисх — хто зна, чи здорова, жива...

І ми так по малу слово по слові зачинаємо балакати...

Щойно тепер приглядаюся ближше мійому сусідові. В житті не доводилось зустріти тіла, збудованого з двох більш нескладних частин... Ага! — „пріванше!.. пріванше!“ І я зі соромом признаюся в дурі, що не знаю, як називається мій товариш, який так сердешно до мене забалакав. Але покищо і не питаюся.

Мабуть і він забув мені доповідати, так, що аж вертаючись додів, я довідався від инших його назвище: Крутім, Степан Крутім... яке тоді нагло жипо пригадав, як це не раз буває з давно забутими епізодами життя, що немов камінь кинений на плєсо води поринають, дзалося. Бєзсльідно в глибині, — а прєшнь таки при відповідній нагол добуваються ненароком на верт.

Тимчасом, як кажу, я далі розглядався в цікавій постаті товариша. В нїй на перше місце виділявся обрєс голови. Великанське, округле лице — темнавого коліру, на шкурі густо вицятковане дрібними червоними крапками. Здоровий, напінкінці трохи закопидлений ніс, так, як чеб крава на дві половини плошєну лия. Підборідок граничастий — вуказував на скрити енергію та завзятість Стефана. Масисті, трохи муринські уста буди червоної як сні. Брови густі, чорні, крієслєті.

(Продовження буде)

00 ЗАГАНЬ ПОСТАН ТЕР Ш

